

ديو

بمبئی دے مشهور فلم نرديشک، گووند نلہانی، دی اک نويں فلم ديو ہالے
ہئے جہے رليز ہوئی ہے جہدا کافی چرچا ہے۔ ايہ فلم فرکو ہنسا آتے
تشدد دے سوال بارے ہے۔ ديو پرتاپ سنگھ اک سخت آتے ديانتدار پوليس
افسر ہے آتے اوس دا دوست تجندر کھوسلا وی اک وڈا پوليس افسر ہے۔ ديو
پرتاپ سنگھ ہر گل قانون مطابق ہی کرن لئی پرتيبيدھ ہے آتے سنويدهان نوں
آپنی گيتا مندا ہے پر تيچندر کھوسلا طاقت ورتن وچ وشواس رکھدا ہے۔

فلم دی شروعات ريل دے اک ڈبے چ ہوندي ہے جتھے اک مسلمان نوجوان
نوں پوليس پريشان کردی آتے تعنے ماردی دسدي ہے۔ اوہ نوجوان، فرہان، کیونکہ
مسلمان ہے اس لئی پوليس دا افسر ايہ من کے تردا ہے کہ اوس دی کتاب
وچ پيا ہويا خط، جو اردو وچ ہے، کسے نے پاکستان توں لکھيا ہونا
ہے۔ نوجوان دسدا ہے کہ اوہ بڑودا وچ وکالت پڑھ رہا ہے آتے ايہ خط
اوبدے باپ نے لکھيا سی۔ نوجوان بمبئی جا کے اپنے باپ نوں ايہ ساری
گھٹنا دسدا ہے تے کہندا ہے کہ راج پربندھ انہاں نوں غدار آتے دہشتگرد
سمجھدا ہے۔ نوجوان دا باپ پُرانا گاندھيوادی ہے آتے مُلک دی آزادی لئی انگريز
دے خلاف لڑيا وی سی۔ پھرہان اپنے باپ نوں بدلے ہوئے حالات بارے

سوچن لئی کہندا ہے۔

گجھ ہی دناں بعد کریم ناں دے اک مُجرم نوں پُولیس مار دندی ہے
جو گُنڈیاں دے سردار لطیف دا آدمی ہے۔ لطیف دی سرکارے دربارے وی پہنچ
ہے رتے اوہ اپنے آپ نوں مُسلماناں دا نمائندا وی کہاؤندا ہے۔ لطیف لوکاں
نوں بھڑکا کے اک مظاہرہ کرواؤندا ہے جس وچ اوہدے آدمی پُولیس اُتے حملہ
کردے ہن اُتے پھرہان دا باپ پُولیس دی گولی دا شکار ہو جاندا ہے۔ پُولیس
دی اس ٹولی دا انچارج دیو پرتاپ سنگھ سی۔ پھرہان اپنے باپ دے قتل دا
بدلہ لین لئی دیو پرتاپ سنگھ نوں قتل کرن دی قسم کھاندا ہے تے اس
کم وچ لطیف دی مدد لین جاندا ہے۔ لطیف دے آدمی اوہنوں ٹریننگ دندے
ہن اُتے گجھ سمیں دی تیاری بعد اوہ دیو پرتاپ سنگھ اُتے کاتلاناں حملہ
کردے ہن لیکن دیو پرتاپ سنگھ بچ جاندا ہے تے پھرہان فرار ہو جاندا ہے۔
اس حملے وچ لطیف دا اک آدمی ماریا جاندا ہے۔ پُولیس لطیف دے کٹائیاں
اُتے چھاپا ماردی ہے تے پھرہان پھڑیا جاندا ہے۔ دیو دا دوست تجندر اُریہ
تیز فرہان توں پُچھ گچھ کردا ہے اُتے اوہنوں کُندا ماردا ہے۔ تیز مُسلماناں
خلاف نفرت نال بھریا ہویا ہے۔ اوہ ایہ سمجھدا ہے مُسلماناں نوں کُتیاں
وانگ سڑکاں وچ گھڑیس گھڑیس کے مارنا چاہیدا ہے۔ تیز مگھ منتری دا بندہ
ہے جس نے اوہنوں خاص طور تے اک سپیشل ڈیوٹی تے تائنات کیتا ہے۔
تیز دے ورودھ دے باوجود وی دیو پرتاپ سنگھ پھرہان نوں چھڈ دندا ہے کیونکہ
اوس کول پھرہان خلاف کوئی ثبوت جاں گواہ نہیں۔ لیکن راج پر بندھ دے خلاف
پھرہان دی نفرت ہور وی وڈھ جاندی ہے۔ پھرہان دے چاچے دی کڑی عالیہ، جو

اوس نوں پیار وی کردی ہے، پھرہان نوں سمجھاؤنن دی کوشش کردی ہے پر اوس دی نفرت گھنڈی نہیں۔ اوہ نفرت آتے بدلے دی بھاونا نال سڑ رہا ہے۔

لطیف پولیس ولوں اپنا دھیان دوجے پاسے لاؤن لئی آئے آدمیاں نوں گنیش مندر تے بمب دھماکا کراؤن لئی کہندا ہے آتے پھرہان نوں اک ہور مُنڈے نال موٹر سائیکل تے بھیجا ہے۔ بمب دھماکے نال موٹر سائیکل تے دونوں نوجواناں نوں وی ختم کرن دی سکیم ہے۔ بمب دھماکے وچ بہت لوک مارے جاندا ہن پر پھرہان بچ جاندا ہے آتے اوہ زخمی لوکاں دی مدد کردا ہے۔

اس دھماکے دا بدلہ لین لئی منگل راء، جو مگھ منتری دا خاص آدمی ہے، مسلماناں دے علاقے آتے حملے جتھیندا کردا ہے آتے آپ خود انہاں دی اگوائی کردا ہے۔ اس حملے وچ مسلماناں دی جان مال دا بہت ہی نقصان ہوندا ہے۔ ایہ سبہ گجھ پولیس دی دیکھ ریکھ وچ ہوندا ہے۔ جدوں دیو پرتاپ سنگھ آئے سپاہیاں نوں حملہ اوراں دے خلاف ایکشن لین دا حکم دندا ہے تاں اوہدا دوست، جو اوہدا اُپرلا افسر وی ہے، مگھ منتری دی حاضری وچ اوہنوں گجھ وی نہ کرن دا حکم چاڑھ دندا ہے۔ اس فرقو حملے وچ عالیہ دا بُر وی وحشیانہ طریقے نال مار دتا جاندا ہے۔ پھرہان عالیہ نوں ہسپتال لجان دی کوشش کردا ہے پر پولیس اوہنوں روک دندی ہے پر دیو پرتاپ سنگھ اوہنوں پچھان کے اوس دی مدد کردا ہے آتے پولیس دے اک افسر نوں عالیہ آتے پھرہان نوں چھیتی نال اوس ہسپتال وچ لجان دا حکم دندا ہے جتھے اوس دی پتنی، بھارتی، ڈاکٹر ہے۔ بھارتی عالیہ دا علاج کردی ہے۔ اس سلسلے

وچ دیو پرتاپ پھرہان نال گجھ گل بات کردا ہے۔ پھرہان دی گرتن تھوڑی جیہی گھٹ ہوندی ہے۔ دیو اوہنوں کہندا ہے کہ ایہ حملہ کسے نے گنیش مندر اتے ہوئے بمب دھماکے دے بدلے وچ جتھیند کیتا ہے۔

ہن منگل راؤ، لطیف نوں سد کے دھمکی دندا ہے کہ جے اوہدی قوم نے اس شہر جاں علاقے وچ رہنا ہے تاں کوئی وی شخص پولیس نوں، جاں کسے وی انکواری کمیٹی جاں کمیشن نوں، کوئی بیان نہ دیوے اتے نہ ہی کتلوگارت کرن والیاں دی شناخت کرے۔ لطیف مسلماناں دا اک اکھ سد کے ایہو جیہا فیصلہ سنا دندا ہے پر عالیہ اس گل نوں قبول نہیں کردی۔ لطیف اوہنوں گھر آ کے دھمکی دندا ہے۔ دیو پرتاپ سنگھ کتلوگارت دے شکار لوکاں نوں انصاف دواؤن لئی قدم اٹھاؤندا ہے۔ اوہ مسلماناں دے مہلے وچ اک عام جلسا کر کے لوکاں نوں مجرماں دے خلاف بیان دین لئی اتے قاتلاں نوں پچھانن لئی اگے آؤن لئی کہندا ہے۔ لطیف اتے اوہدے آدمی وی اتھے موجود ہن۔ انہاں توں ڈردا پہلاں پہل کوئی وی اگے آؤن لئی تیار نہیں ہوندا۔ سبہ خاموش رہندے ہن۔ اخیر، عالیہ اگے آ کے دیو پرتاپ نوں کہندی ہے کہ جدوں انہاں دے گناہگار آپ اتھے کھڑے ہن تاں بیان دین دا مظلوم کس تراں حوصلہ کر سکدے ہن۔ عالیہ دو پولیس افسراں ول اشارہ کردی ہے جو فساد دے وقت نہ صرف موجود ہی سن بلکہ انہاں نے جاں بچھ کے انہاں نوں اوس راہے پایا سی جتھے گندے کتلوگارت کر رہے سن اتے نتیجہ ایہہ ہویا سی کہ عالیہ دی سہیلی شبنم دا سارا پریوار ماریا گیا سی۔ دیو پرتاپ سنگھ اوسے وقت ہی انہاں دوہاں افسراں نوں مائل کر دندا ہے۔ عالیہ

اوس نوں ایہہ وی دسّی ہے کہ سرکاری نیٹا منگل راؤ قاتلاں دی اگوائی
 کر رہا سی۔ دیو پرتاپ سنگھ ایہہ سُنکے کجھ گھبراؤندا ہے اتے عالیہ نوں
 پُچھدا ہے کہ کیہ اوہنوں پورا یقین وی ہے کہ منگل راؤ ہی قاتلاں دی
 اگوائی کر رہا سی۔ اوہ پورے یقین نال فر دسّی ہے۔ دیو پرتاپ سنگھ فر
 ہورناں نوں وی اپنا ہتھ کھڑا کرن لئی کہندا ہے۔ سارے حاضر لوک ہولی ہولی
 اپنے ہتھ کھڑے کر دندے ہن۔ لطیف نوں سڀ سُنکھ جاندا ہے۔ دیو پرتاپ سنگھ
 منگل راؤ نوں گرفتار کر کے لے آؤندا ہے پر مُکھ منتری اتے تیز اوہنوں
 چھڈ دندے ہن۔ لطیف عالیہ نوں دھمکی دندا ہے اتے پھرہان اتے عالیہ
 نوں اپنے اڈے تے سدّدا ہے۔ پھرہان عالیہ نوں دیو پرتاپ دی پتنی بھارتی
 کول مدد لین لئی جان نوں کہندا ہے۔ لطیف دے آدمی پھرہان نوں ختم کرن لئی
 ہتھ پیر بٹھ کے اک وین وچ پا کے لے جاندا ہے ہن پر پولیس دے ناکے
 اتے ہوئے مُقابلے وچ نٹھ جاندا ہے۔ بے ہوشی دی حالات وچ پئے پھرہان نوں
 پولیس اوہدا ناں پتہ پُچھدی ہے تاں اوہ دیو پرتاپ سنگھ دا ناں لیندا
 ہے۔ پولیس اوہنوں دیو پرتاپ سنگھ کول لے جاندا ہے۔ اوہ دیو پرتاپ سنگھ
 نوں گنیش مندر اتے ہوئے بمب دھماکے وچ لطیف دا ہتھ ہون بارے دسّدا ہے۔
 دیو لطیف نوں گرفتار کر لیندا ہے۔

منگل راؤ، جو پولیس پُراست وچوں چھٹ گیا ہے، ہن مُسلماناں نوں سبق
 سیکھاؤن بارے مُکھ منتری نال گل کردا ہے۔ اوہ مُکھ منتری نوں ایہہ کم
 پورے دھیان نال کرن اتے تجندر نوں ایہہ مثلاً اپنی نگرانی وچ لین لئی
 کہندا ہے۔ تیز اتے پولیس دی نگرانی ہیٹھ مُسلماناں دے محلے نوں اگ لا

دتی جاندی ہے۔ جدوں دیو پولیس دی ٹکڑی نال اُتھے پھنچدا ہے تاں اُتھے تیز تائنات ہے جو دیو نوں کہندا ہے کہ ایہ سبھ ہُن اوہدے ادھین ہے تے دیو کوئی حُکم نہیں دے سکدا۔ تھوڑی دیر کتلوگارت دیکھن دے بعد تیز دے حُکماں دی پرواہ نہ کردے ہوئے دیو لوکاں نوں بچاؤن لئی اپنے سپاہیاں نال تڑ پیندا ہے اُتے کجھ جاناں بچاؤن چھ کامیاب ہو جاندے۔

دیو اس کتلوگارت بارے اپنی رپورٹ مکھ منتری نوں پیش کردا ہے پر تیز دی حاضری وچ مکھ منتری اوہنوں ایہ رپورٹ واپس لین لئی کہندا ہے۔ دیو اس گل توں انکار کر دندا ہے اُتے عدالت وچ رپورٹ پیش کرن دی تیاری کردا ہے۔ مکھ منتری تیز نوں اس مسلے نال بچھن لئی کہندا ہے اُتے اوہنوں یقین دندا ہے کہ اوہ جو وی قدم چھکے گا اس وچ اوہنوں مکھ منتری اُتے سرکار دی پوری مدد حاصل ہووے گی۔ تیز دو آدمیاں نوں سدکے ہدائتاں دندا ہے تے کچھری دیاں پوڑیاں وچ دیو پرتاپ سنگھ اُتے کتلاناں حملہ کر دندا ہن۔ تیز اُنھاں دونوں آدمیاں نوں وی مار دندا ہے اُتے دیو دے وی گولی مار دندا ہے تانک اوہ بچ نہ جاوے۔ دگدے ہوئے تیز نوں پھرہان اپنے ہتھ مار وچ بوج لیندا ہے۔

دیو دی پتنی بھارتی تیز نوں دیو دے قاتلاں بارے پچھدی ہے تاں اوہ اوہنوں نال دندا ہے۔ جدوں پھرہان اوہنوں اکلے نوں اس گل بارے کہندا ہے کہ تیز نے اپنے دوست دا قتل کیتا ہے تاں تیز آپ وی خدکشی کر لیندا ہے۔ پھرہان دیو دی رپورٹ نوں کچھری تک پھنچاؤن دا فیصلہ کردا ہے۔ فلم

دے اخیر وچ انصاف دی آس وچ فرہان کچہری دیاں پوڑیاں چڑھدا ہویا جا رہا ہے اتے فلم ختم ہو جاندی ہے۔

فلم وچ ایہہ صاف وکھایا گیا ہے کہ حاکم جماعتاں دا راج تنتر، سیاسی پارٹیاں، گنڈے اتے سرکاری ادارے کس تران اپنے سوڑے مفاداں لئی فرقو ہنسا اتے کتلوگارت جتھیند کردے ہن۔ مکھ منتری، منگل راؤ، وڈے پولیس افسر، لطیف اتے ہور گنڈے لوکاں دا قتل بھیڈاں بگیاں وانگ کردے ہن۔ دیانتدار افسر، اتے عام لوک، جو ایہدے خلاف ہن، انہاں دی کوئی سٹوائی نہیں۔ انہاں طاقتاں ساہمنے اوہ بے بس ہن اتے بالکل لاچار وکھائے ہن۔

اس فلم دی کمزوری ایہو ہی ہے۔ ایہہ گل نوں اتھے ہی چھڈ دندی ہے کہ عام لوکاں اتے دیانتدار افسراں ساہمنے کچہریاں بغیر ہور کوئی وی راہ نہیں ہے۔ انصاف لین لئی اخیر پھرہان وی عدالت کول ہی جاندا ہے جو اوسے راج تنتر دا اٹھ حصہ ہے جو خود بے انصافیاں دی جڑ ہے۔ ایہہ گل عام لوک وی جاندے ہن کہ پچھلے ۱۰۰ سالوں وچ کروائے گئے فرقو فساداں وچ کچہریاں نے کسے وی اصلی مجرم نوں سزا نہیں دتی اتے نہ ایہہ کچہریاں سزا دے سکدیاں ہن کیونکہ ایہہ اوسے راج تنتر دا انکھڑواں حصہ ہن جو فرقو کتلوگارت جتھیند کردا ہے۔

لوکاں نے اپنی طاقت اتے جتھیندی نال ہی ہمیشہ فرقو ہنسا اتے تشدد روکن دی کوشش کیتی ہے تے کئی تہاویں روکی وی ہے۔ مثال دے طور تے ایہمداباد

دے رام رہیم نگر وچ لوکاں نے پچھلے ۳۴ سالوں توں کوئی وی فرقو فساد نہیں ہون دتا۔ اسے تراں ہور مہلیاں، بستیاں اتے علاقیاں وچ ایہو جہیاں مثالاں ملدیاں ہن جتھے لوکاں نے اکٹھے ہوکے گنڈیاں اتے پولیس دے گوڈے لُوا دتے اتے کتلوگارت نہیں ہون دتی۔ لوک اپنی طاقت اتے ایکتا نال اس لاہنت نوں تہ پا سکدے ہن۔ اُنہاں نوں نہ تاں کسے مسیہ دی اڈیک کرن دی لوڑ ہے اتے ناں ہی اوس دن دی اڈیک وچ بیٹھے رہن دی کہ جس دن مزدوراں کساناں دا راج آئے گا، فرقو ہنسا اپنے آپ ختم ہو جاویگی۔ ہندوستان دی سٹیٹ دی چہترچھایا بیٹھ جتھیند کیتی تے کرائی جاندی فرقو ہنسا دے خلاف سبھناں دے ہکاں دی راکھی لئی اک مٹھ ہوکے درڑتا نال گھول کرن نال ہی فرقو ہنسا ختم ہو سکدی ہے۔ لوک بیس اتے لاچار نہیں۔

اُنہاں کول اپنی جتھیندی اتے ایکتا دی طاقت ہے اتے راہ ہے۔ گووند نلہانی دی فلم دیو صرف اڈھا سچ بولدی ہے کہ فرقو ہنسا اتے تشدد حاکم جماعتاں اتے اُنہاں دا راج تنتر جتھیند کردے ہن، پر کیونکہ ایہ صرف اڈھا سچ بولدی ہے اس لئی جائے-انجائے ایہ جھوٹہ دا حصہ بن کے رہ جاندی ہے کیونکہ ایہ لوکاں دا فرقو ہنسا نوں روکن لئی اُنہاں دے اپنے تجربے توں دھیان پرھے کردی ہے تے سچ تے پھرہ دین دی تہاں تے ایہ کوڑھ دا حصہ بن جاندی ہے۔ لوکاں نوں ایہ دسنا کہ اُنہاں کول حاکم جماعتاں دے اداریاں دے علاوہ ہور کوئی راہ ہے ہی نہیں، حاکم جماعتاں دے ہی داہ-پیچ اتے دلیلاں ہن۔